

2003 / Nikolai Sokov [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.armscontrol.org/act/2003_04/sokov_apr03

⁸ Gsponer A. «From the Lab to the Battlefield? Nanotechnology and Fourth-Generation Nuclear Weapons», *Disarmament Diplomacy*, No. 67, November 2002 / André Gsponer [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.acronym.org.uk/dd/dd67/67op1.htm>

⁹ Hundman E. «Information Warfare: Relevance to Nuclear Weapons Security», Center for Defense Information, 2008 / Eric Hundman [Електронний ре-

сурс]. – Режим доступу: <http://www.cdi.org/pdfs/InformationWarfare.pdf>

¹⁰ Hundman E. «Information Warfare: Relevance to Nuclear Weapons Security», Center for Defense Information, 2008 / Eric Hundman [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cdi.org/pdfs/InformationWarfare.pdf>

¹¹ Sokov N. «The Russian Nuclear Arms Control Agenda After SORT», *Arms Control Today*, April 2003 / Nikolai Sokov [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.armscontrol.org/act/2003_04/sokov_apr03

УДК: 314.113

© *Вікторія Коцан*
(*м. Луцьк*)

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ЇЇ ЗМІСТОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

У роботі здійснений критичний аналіз теоретичних підходів до міграційної політики. Узагальнено поняття міграційної політики. Показано взаємозв'язок міграційної політики з соціальною політикою, політикою в області праці, а загалом – з національною політикою. У роботі розглянуто головні цілі та цільові компоненти державної міграційної політики. Обґрунтовано авторське бачення суті та структури міграційної політики держави. Міграційна політика на думку автора складається із зовнішньої складової (зовнішня і внутрішня сфери) та внутрішньої (сфера прав та інтеграції). Підходи до формування міграційної політики держави повинні враховувати питання політичного процесу, внутрішньої політики, зовнішньої політики та міжнародних відносин; економічної конкуренції; культурних, релігійних, етнічних протиріч між населенням приймаючої країни та іммігрантами; геопросторові аспекти перерозподілу населення між країнами та регіонами.

Ключові слова: міграція, імміграція, політика, міграційна політика, міграційні процеси, регулювання міграцій.

Victoria Kotsan. Migration policy and its main features. During the research work we made a critical analysis of theoretical approaches to migration policy. The concept of migration policy is generalized. The relationship of migration policy with social policy, the policy in the sphere of employment and in general – with national policy is shown. The paper describes the main objectives and target components of migration policy. The author's vision of essence and structure of state migration policy is substantiated. Migration policy, according to the author, consists of external component (external and internal areas) and internal (sphere of rights and integration). Approaches to the state migration policy formation should consider the questions of the political process, domestic policy, foreign policy and international relations; economic competition; cultural, religious, ethnic contradictions between the people of the host country and immigrants; geospatial aspects of population redistribution between countries and regions.

Key words: migration, immigration, politics, migration policy, migration processes, migration regulation.

Коцан Вікторія. Миграционная политика и ее содержательные характеристики. В работе осуществлен критический анализ теоретических подходов к миграционной политике. Обобщено понятие миграционной политики. Показана взаимосвязь миграционной политики с социальной политикой, политикой в области труда, а в целом – с национальной политикой. В работе рассмотрены основные цели и целевые компоненты государственной миграционной политики. Обосновано авторское видение сути и структуры миграционной политики государства. Миграционная политика по мнению автора состоит из внешней составляющей (внешняя и внутренняя сферы) и внутренней (сфера прав и интеграции). Подходы к формированию миграционной политики государства должны учитывать вопросы политического процесса, внутренней политики, внешней политики и международных отношений; экономической конкуренции; культурных, религиозных, этнических противоречий между населением принимающей страны и иммигрантами; пространственные аспекты перераспределения населения между странами и регионами.

Ключевые слова: миграция, иммиграция, политика, миграционная политика, миграционные процессы, регулирование миграций.

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасному глобалізованому світі міграції населення (під якими розуміють територіальні переміщення осіб, пов'язані з перетином як зовнішніх, так і внутрішніх меж адміністративно-територіальних утворень з метою зміни місця проживання або тимчасового перебування на території для трудової або іншої діяльності незалежно від того, під впливом яких чинників воно відбувається) впливають на розвиток політичної, економічної, соціальної, демографічної ситуації в країні чи регіоні і є вагомими чинниками формування національних і регіональних ринків праці. У зв'язку з цим держава повинна чітко визначити свою міграційну політику,

яка б дозволила не тільки успішно справлятися з повсякденними проблемами міграції, але і впливати на причини, що породжують її. Зрозуміло, що узгоджені міжнародні дії, спрямовані на пошук практичних гуманних рішень, відіграють важливу роль у цьому процесі.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Наукові дослідження, об'єктом яких є міграційна політика, досить широко представлені у зарубіжній та вітчизняній літературі. Теоретико-методологічне осмислення міграційної політики, її складових, інструментів здійснення наведено в роботах таких учених, як В.А. Іонцев¹, Л. Мармора², В.І. Мукомель³, Л.Л. Рибаківський⁴, О.У. Хомра⁵, Б.С. Хорев⁶, Б.М. Юськів⁷. Проте більшість науковців ототожнюють міграційну політику держави з управлінням імміграційними процесами. З огляду на це метою нашого дослідження є обґрунтування авторського бачення міграційної політики та її структурування на внутрішню і зовнішню складові. Для досягнення мети були поставлені такі завдання: 1) здійснити критичний аналіз теоретичних підходів до міграційної політики; 2) узагальнити суть поняття «міграційна політика»; 3) здійснити структурування міграційної політики та дати змістові характеристики її складових частин.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Політика – це сфера діяльності, пов'язана з відносинами між соціальними групами, визначенням форм, завдань, змісту діяльності держави⁸. Міграційна політика є самостійним напрямом державної політики, що тісно пов'язана з її складовими як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Вона є елементом політики народонаселення та одним із засобів проектування чисельності та структури населення і трудових ресурсів, – частиною соціально-економічної політики, інструментом досягнення її цілей. Міграційна політика, спрямована на планування руху населення, виконує функції контролю за ним і є реакцією держави на стихійні переміщення людей.

Міграційна політика виробляється і здійснюється не довільно, а залежно від конкретних історичних умов, а також згідно з тими політичними, економічними і соціально-демографічними завданнями, які постають за цих умов.

У сучасній науковій літературі існують різноманітні підходи до визначень понять «політика» і понять міграцій населення, що породжує різні точки зору на бачення міграційної політики. Суперечності виразно виявляються у відмінності визначень міграційної політики: більшість з існуючих її тлумачень мають надмірно вузький характер і не розкривають повною мірою її суті. Проте, враховуючи, що питання про характер, зміст і ефективність стратегій державної міграційної політики ще далеко не вирішений, слід звернути увагу на весь спектр пропонованих трактувань, підходів до розуміння, пропозицій за змістом, спрямованістю і методами реалізації міграційної політики.

У вітчизняній літературі поняття «міграційна політика» у різних дослідників набуває різного забарвлення залежно від розуміння ними терміну «політика». Іноді зустрічаються отождоження міграційної політики з управлінням міграційної процесами. Так, О.У. Хомра⁹ вважає ці поняття за тожді на тій підставі, що до терміну «політика» звикли демографи, а термін «управління» менш абстрактний і, притому, що прийшов з інших сфер науки.

Грунтовно висловлюється щодо взаємозв'язку міграційної політики з соціальною політикою В.А. Іонцев¹⁰. Цікава точка зору Л. Мармора¹¹, Б.С. Хорева¹², О.А. Малиновської¹³, які вважають, що міграційна політика тісно пов'язана з національною політикою, політикою в області оплати праці тощо. Наприклад, на думку Б.С. Хорева¹⁴, міграційна політика – це система умов, способів і заходів управління міграційною рухливістю населення. Схожі формулювання можна знайти і у інших авторів. Ціла низка науковців і фахівців-практиків (як вітчизняних так і зарубіжних) схильються до думки, що міграційна політика – це та або інша система заходів. На думку експертної ради країн ЄС, найбільш ефективним і універсальним заходом регулювання потоку біженців і іммігрантів є введення уніфікованих в'їзних документів для всіх держав регіону, це питання стало ключовим пунктом Шенгенської угоди.

Система заходів щодо «ефективного прикордонного контролю і вибіркового обмеження імміграції», названа «політикою контролюваної імміграції», була схвалена всіма країнами-членами Шенгенської групи як база для спільних дій. Імміграційна політика країн ЄС базується, головним чином, на контрольних і обмежувальних заходах. Особливе місце в їх числі займають контроль за міжнародними транспортними перевезеннями, а також депортація іммігрантів^{15,16}. Прихильниками цієї точки зору можна вважати ряд російських та зарубіжних дослідників. Наприклад, В. Мойсеєнко розглядає міграційну політику як «цілеспрямований вплив на міграцію шляхом її стимулювання або обмеження»¹⁷, виділяючи стимулюючі і обмежувальні заходи. На думку російських дослідників¹⁸, також західних спеціалістів, міграційна політика – це сукупність заходів, які становлять певну систему.

Однак, на погляд багатьох вчених даний «інструментальний» підхід надмірно вузький. Останнім часом здійснення конкретних заходів міграційної політики стало дуже серйозною політичною, юридичною і фінансовою проблемою. Стає все важче вважати, що імміграційна політика діє просто як шлагбаум на шляху до ринку праці¹⁹.

Як справедливо відмітив Л.Л. Рибаківський²⁰, аналізуючи підходи до міграційної політики, «крім них (заходів) вона (міграційна політика) включає, наприклад, уявлення, що розділяються суб'єктом, ідеї, цілі, в ім'я яких здійснюється та або інша політика». У цьому випадку «політика є системою зага-

льноприйнятих на рівні управління ідей і концептуально об'єднаних засобів, за допомогою яких держава, а також її суспільні інститути, дотримуючись певних принципів, відповідно конкретно-історичним умовам країни, передбачає досягнення цілей, адекватних як цьому, так і подальшому етапу розвитку суспільства».

Міграційна політика – частина соціально-економічної політики як з точки зору цієї політики як інструмента досягнення її мети, так і з точки зору того, що міграційна політика є елементом державного плану проектування бажаного населення. У першому випадку, коли міграційна політика виступає інструментом, вона відіграє кон'юнктуру роль. У другому – коли міграційна політика пов'язується з розробкою проекту бажаного населення, вона відіграє структурну роль. Міграційна політика, з одного боку, вдосконалює планування руху населення, а з іншого – виконує функції контролю та управління, діє як змінна величина, яку слід контролювати, коли відбуваються спонтанні міграційні зрушення.

В існуючих визначеннях міграційної політики можна виділити наступні моменти:

- міграційна політика – є продукт політичної системи;

- міграційна політика – прерогатива не лише держави, але і суспільних інститутів;

- різні суспільні інститути – партії, церква, громадські організації – можуть мати різні точки зору на цілі і засоби міграційної політики;

- міграційна політика – це процес узгодження інтересів держави в області регулювання міграцій на державному і регіональному рівнях з інтересами мігрантів, місцевого співтовариства, політичних і економічних еліт, партій, суспільних інститутів;

- міграційна політика – це процес взаємодії між державами, при якій відбувається передача юрисдикції, оскільки мігранти, припиняючи бути членами одного суспільства, стають членами іншого²¹.

Таким чином, в широкому сенсі міграційна політика є одним з напрямів державної політики і визначається характером державного устрою, цілями, які становлять національний інтерес. Вона є державною доктриною або концепцією регулювання міграційних процесів і нерозривно пов'язана з економічною, соціальною, демографічною, національною, культурною політиками, що проводиться державою.

Міграційна політика може бути реальною і декларованою, при цьому декларована політика проголошує своєю метою захист інтересів мігрантів, біженців, а реальна – виражає інтереси приймаючої держави, правлячих еліт. Міграційна політика у вузькому сенсі спрямована на те, щоб змінити чисельність, склад, напрям руху і розселення мігрантів, вплинути на їх інтеграцію та демографічні показники (характеристики). Подібні цілі міграційної політики характерні для усіх європейських країн.

Так, деякі держави основною метою міграційної політики визначає «подолання стихійного розвитку

міграції, вироблення важелів впливу на цей процес, зниження негативних наслідків для суспільства і держави, підвищення ефективності використання потенціалу мігрантів»²². Західні європейські держави головні завдання своїх імміграційних політик розгортають у тій же площині²³:

- 1) підтримка економічного зростання і добробуту за рахунок імміграції;

міграція виступає як один із способів вирішення демографічної кризи і одне з потенційних джерел економічного розвитку за рахунок інтелектуального внеску висококваліфікованих працівників і задоволення тимчасових потреб економіки в некваліфікованій робочій силі;

- 2) гарантування безпеки громадян суспільства прийому мігрантів за рахунок відмови в доступі на територію «небажаних транснаціональних акторів» (мова насамперед йде про боротьбу з нелегальною імміграцією, транснаціональною злочинністю і тероризмом).

Міжнародна організація з питань міграції, розробляючи узагальнену концепцію державної міграційної політики, звертає особливу увагу на такі основні цільові компоненти державної міграційної політики²⁴:

- легальна постійна і тимчасова міграція;

- нелегальна міграція;

- міжнародна і національна безпека;

- права людини (під час вербування, підготовки до переїзду і перебування за кордоном);

- інтеграція мігрантів (двосторонній процес: з боку мігрантів стосовно суспільства і навпаки);

- повернення мігрантів;

- міграція і проблеми розвитку (вклад мігрантів і діаспори в розвиток країн походження і прийому).

Ці ж цілі і напрями міграційної політики знаходять схвалення і в інших поважних міжнародних організаціях, і насамперед в ООН. Так, перелічені компоненти наявні в останніх звітах ООН з питань міграції^{25,26}, у доповіді Генерального секретаря організації «Глобалізація і взаємозалежність: міжнародна міграція і розвиток» на сесії Генеральної Асамблеї в травні 2006 р.²⁷.

Отримання позитивних ефектів від міграційної політики передбачає наявність ефективною і адекватною її моделі, яка враховує потреби суспільства і можливості міграційного потенціалу²⁸. Міграційна політика на думку багатьох експертів і науковців повинна містити три найбільш вагомні і загальні елементи²⁹. Перший елемент стосується базових основ зайнятості мігрантів і полягає в тому, що політика прийому іноземної робочої сили повинна відповідати національним інтересам. Країни імміграції чітко демонструють перевагу тих різновидів міграції, які сприяють постійному зростанню чисельності населення і робочої сили, а також економічному зростанню, хоча активно підтримуються і програми тимчасової міграції працівників для ліквідації нагальних проблем на ринку праці. Щоправда, європейські країни лише недавно почали серйозно ставитися до в'їзду іноземних працівників

на тривалий період. До цього їх змушує демографічний спад і дефіцит робочої сили в ключових секторах економіки, зокрема, охороні здоров'я, галузі телекомунікацій та інформаційних технологій, науці і техніці, інженерії.

Другим моментом успішного управління міграцією виступає потрібна прозора і гнучка політика щодо іноземних працівників, узгоджена з ефективними і прискореними адміністративними процедурами. Найбільш адекватним способом для вирішення проблем дефіциту робочої сили, а також демографічних проблем є збалансоване поєднання прийому постійних і тимчасових іноземних працівників. Для адекватного реагування на локальний попит на робочу силу процес залучення мігрантів не повинен бути невиправдано затягнутим. Інакше неминучою стає неефективність не лише міграційної політики, а й функціонування всієї міграційної системи.

Третій елемент полягає в тому, що незважаючи на те, що головна мета багатьох індустриальних країн полягає в сприянні насамперед міграції висококваліфікованих працівників, також потрібно ліквідувати дефіцит робочої сили в сегментах низькокваліфікованої й середньої кваліфікації праці. Частково він покривається за рахунок тимчасових працівників і, за відсутності відповідної політики, нелегальних мігрантів, однак більш перспективним є заповнення вакансій працівниками, допущеними в країну на тривалий період. У таких випадках завданням уряду стає: відверте визнання подібних потреб і, у разі відсутності здатної і готової працювати місцевої робочої сили, переконання місцевого населення в необхідності через легальні канали залучити до роботи іноземців, а також інформування про вигоди від їхньої праці³⁰.

Крім цих трьох компонент, експерти вказують на потребу включення до міграційної політики напрямів, які є доцільними в більш загальному плані:

- оцінка попиту на іноземних працівників із врахуванням поточних і майбутніх потреб національного ринку праці, а також з демографічних міркувань;

- розробка політики прийому іноземних працівників;

- захист прав трудових мігрантів на робочих місцях і в країні прийому в цілому, приділяючи особливу увагу соціальному забезпеченню (за рахунок інтеграції мігрантів, боротьби з ксенофобією і дискримінацією);

- запобігання і зменшення незаконної трудової міграції;

- консультації і співпраця з країнами походження на основі двосторонніх угод, на регіональному і міжнародному рівнях, а також за рахунок розвитку партнерських відносин з іншими ключовими сторонами, зацікавленими в мобільній робочій силі, тобто з ТНК, приватним сектором, профспілками і громадянським суспільством (неурядові організації, діаспора, асоціації мігрантів тощо).

На сучасному етапі розвитку суспільства об'єктом регулювання в рамках реалізації міграційної політики переважної більшості держав світу найчастіше виступає імміграція. В управлінні імміграційними процесами найчастіше виділяють три сегменти – імміграційну, політику інтеграції і натуралізації. Імміграційна політика (the immigration policy) стосується питань надання тим або іншим особам права на постійне місце проживання, контролю за нелегальною імміграцією, соціального забезпечення легальних (і нелегальних) іммігрантів; Політика інтеграції (the integration policy) стосується проблем включення іммігрантів (насамперед – з іншим етнічним, расовим, релігійним «корінням») в життя країни свого перебування. Політика натуралізації (the naturalization policy) пов'язана з умовами і процедурою надання громадянства легальним іммігрантам³¹.

На думку В.І. Мукомеля³² імміграційна політика, політика інтеграції і політика натуралізації тісно зв'язані, їх можна розглядати як послідовні стадії політики прийому, облаштування і трансформації вчорашнього мігранта в повноправного члена приймаючого співтовариства.

На нашу думку, зводити міграційну політику держави лише до управління імміграційними процесами неправомірно. Пропонуємо структурувати міграційну політику на зовнішню і внутрішню складові. Представляємо авторське бачення структурно-логічної схеми міграційної політики держави (рис. 1.) Зовнішня міграційна політика має сприяти безпеці країни, нарощуванню її економічного потенціалу та зростанню добробуту населення. Її основними позиціями у сфері праці є: захист національного ринку праці, залучення до країни, за необхідністю, іноземних фахівців і працівників певного професійно-кваліфікаційного спрямування, здійснення соціально-правового захисту трудящих мігрантів, інтеграція мігрантів, вплив на еміграцію з країн походження.

Зовнішня міграційна політика на нашу думку, складається із двох сфер: зовнішньої та внутрішньої (рис. 2.). Зовнішню сферу формують дві складові частини: імміграційна (регулювання імміграційних потоків, імміграційний контроль) та еміграційна (заходи впливу на причини еміграції в країнах походження). До внутрішньої сфери зовнішньої міграційної політики відносимо сферу прав та інтеграції (пост-імміграційна політика, управління етнічними відносинами, соціокультурна інтеграція мігрантів, натуралізація, надання притулку біженцям).

Внутрішня міграційна політика складається із двох складових частин: міграційної сфери (регулювання і розподіл міграційних потоків, оптимізація міжрегіонального перерозподілу громадян всередині країни) та сфери прав (свобода пересування населення територією країни, політика у сфері зайнятості, особливості національного ринку праці).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Як засвідчило дослідження розвитку теоретичних підходів до міграційної політики, вони ще не є остаточно сформованими, що зумовлено об'єктивними процесами формування національних концепцій регулювання міграційними процесами та стратегії міграційної політики на наднаціональному і міжнародному рівнях (практичний зріз), а також відсутністю наукових дискусій між науковими школами різного наукового спрямування: політологічних, економічних, юридичних, географічних, демографічних тощо (теоретико-методологічний зріз). У зв'язку з цим пропонуємо авторську класифікацію підходів до міграційної політики за такими основними теоретичними напрямками: політологічний, економічний, культурологічний, географічний (або просторовий). Зазначені підходи до визначення змісту міграційної політики включають питання політичного процесу, внутрішньої політики, зовнішньої політики та міжнародних відносин; економічної конкуренції; культурних, релігійних, етнічних протиріч між корінним населенням приймаючої країни та іммігрантами; геопросторові аспекти перерозподілу населення між країнами та регіонами. Проведений порівняльний аналіз підходів до формування міграційної політики дозволив визначити комплекс чинників, з яких важливими при виборі курсу міграційної політики є загальносвітові, зовнішньополітичні, зовнішньоекономічні а також міграційні (екзогенні), геополітичні, політико-правові, соціально-економічні (ендогенні). Характеристичні цих чинників будуть присвячені подальші наші дослідження.

¹ Іонцев В. Настоящее и будущее международной трудовой миграции в России [Текст] / В. Ионцев // Трудовая миграция. Вопросы управления и защиты прав трудящихся-мигрантов в России: Сборник статей / Гл. ред. В.А. Ионцев. – М.: ТЕИС, 2005. – С. 9-20.

² Мармора Л. Миграция в контексте социально-экономической политики / Л. Мармора // Миграция и миграционная политика: матер. семинара, Москва, 13-17 июля 2007 г. – М.: МОМ, 2007. – С. 37-41.

³ Мукомель В. Миграционный потенциал и перспективы иммиграции соотечественников из государств СНГ и Балтии / В.И. Мукомель // Этнопанорама. – Декабрь 2001. – № 3. – С. 40-48.

⁴ Рыбаковский Л. Стадии миграционного процесса / Л.Л. Рыбаковский. Современные проблемы миграции в России: матер. общерос. науч. конф., 10 – 12 ноября 2009 г. – М., 2007. – 160 с.

⁵ Хомра О. Міграція населення: питання теорії, методики дослідження / О.І. Хомра. – К.: Наук. Думка – 1999. – 146 с.

⁶ Хорев Б. Проблемы изучения миграции населения / Б. Хорев, – М.: Мысль, 1978. – С.45.

⁷ Юськів Б. Глобалізація і трудова міграція в Європі: Монографія. – Рівне: видавець О. М. Зень, 2009. – 479 с.

⁸ Баклан І., Платонов А. Використання математичних моделей у сфері протидії нелегальній міграції: Монографія / І.В. Баклан, А.В. Платонов. – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2005. – 79 с.

⁹ Хомра О. Вказ. праця.

¹⁰ Іонцев В. Вказ. праця.

¹¹ Мармора Л. Вказ. праця.

¹² Хорев Б. Вказ. праця.

¹³ Малиновська О. Міграційна ситуація та міграційна політика в Україні / О. Малиновська. – Національний ін-т стратегічних досліджень. – К., 1997. – 68 с.

¹⁴ Хорев Б. Вказ. праця.

¹⁵ Hollifield J. The Migration Crisis in Western Europe [Текст] / J. Hollifield // Migration, Ethnicity, Conflict / К. Bade (ed.). – Osnabruck: Universitätsverlag Rasch, 1996. – Pp. 367-402.

¹⁶ Stetter St. Regulation migration: authority delegation in justice and home affairs [Текст] / St. Stetter // Journal of European Public Policy. – 2000. – Vol. 7. – Pp. 80-103.

¹⁷ Моисеенко В. Территориальное движение населения: характеристика и проблемы управления / В. М. Моисеенко. – М.: Наука, 1982. – 119 с.

¹⁸ Волосенкова Е. Миграционная политика. Управление миграционными процессами [Текст] / Е. Волосенкова, П. Кабаченко, Е. Тарасова // Методология и методы изучения миграционных процессов. Междисциплинарное учебное пособие / Под ред. Ж. Зайончковской, И. Молодиковой, В. Мукомеля. – М.: Центр миграционных исследований, 2007. – С. 213-236.

¹⁹ Hollifield J. Вказ. праця.

²⁰ Рыбаковский Л. Миграция населения: прогнозы, факторы, политика / Л. Рыбаковский – М.: Наука – 1987. – 143 с.

²¹ Волосенкова Е. Вказ. праця.

²² Программа социальных реформ в Российской Федерации на период 1996-2000 гг. Приложение к Постановлению Правительства РФ от 26 февраля 1997 г. №222 [Текст] // Российская газета. – 1997.

²³ Фомичёва О. Структурирование миграционного пространства в эпоху глобализации: роль развитых государств [Текст] / О. Фомичёва // Международные отношения. Политология. Регионоведение: Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского. – 2007. – №5. – С. 167-174.

²⁴ Нонненмахер С. Управление миграцией и политика в сфере миграции [Электронный ресурс] / С. Нонненмахер // Семинар ЮНФПА по международной миграции, Минск, Республика Беларусь, 6-8 мая 2008 г. – Минск, 2008. – Режим доступа: http://un.by/f/file/migration_management.ppt.

²⁵ World Economic and Social Survey 2004: International Migration [Текст] / The Department of Economic and Social Affairs of the United Nations. – New York: United Nations, 2004. – xxxii, 241 p.

²⁶ International Migration Report 2006 : A Global Assessment / United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2009). – New York : United Nations, 2009. – xvii, 343 p.

²⁷ ООН. А/60/871 Международная миграция и развитие. Доклад Генерального секретаря ООН [Текст] / Организация Объединенных Наций. Генеральная Ассамблея. 18 May 2006. 06-35356 (R). – New York : United Nations publication, 2006. – 107 с.

²⁸ Юськів Б.М. Вказ. праця.

²⁹ World Migration 2008 : Managing Labour Mobility in the Evolving Global Economy [Текст] / Appave G., Cholewinski R. (eds.) ; International Organization for Migration. – Geneva : IOM, 2008. – 562 p.

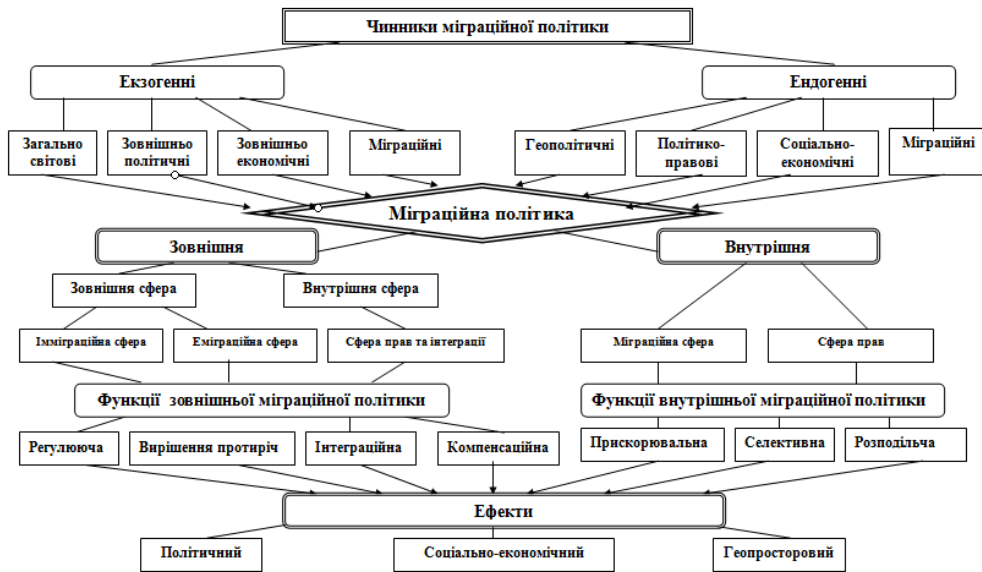
³⁰ Юськів Б. Вказ. праця.

³¹ Мукомель В. Вказ. праця.

³² Мукомель В. Грани інтолерантності (мигрантофобії, етнофобії) // Соціологічні дослідження. – 2005. – № 2. – С. 56-66.

Рис. 1.

Структурологічна схема формування міграційної політики*

*Складено автором

Рис. 2.

Міграційна політика: структура, функції, ефекти

